

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій,
обліку та фінансів

Кафедра бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

СВИРИДЕНКО Вікторія Миколаївна

УДК 657.47

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА
ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ»**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Вікторія СВИРИДЕНКО

Науковий керівник

Ярмолюк Олена Феліксівна

кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2024

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., доц. Сус Юрій Юрійович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № ____ від ____ грудня 2024 року

Завідувач кафедри бухгалтерського

обліку, оподаткування та аудиту _____ Наталія МАЛЮГА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) СВИРИДЕНКО Вікторія Миколаївна захистив(ла) кваліфікаційну
роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____

Ганна МАЙДУДА

АНОТАЦІЯ

Свириденко В. М. Організація обліку та контролю витрат виробництва на підприємствах легкої промисловості. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню організації обліку та контролю витрат виробництва на підприємствах легкої промисловості, аналізу основних проблем та розробці шляхів їх вдосконалення. Наукова новизна роботи полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення організації обліку та контролю витрат на підприємствах легкої промисловості з урахуванням специфіки їхньої діяльності та сучасних вимог до управління витратами.

Ключові слова: організація обліку, контроль, управління, витрати виробництва, підприємства легкої промисловості

ABSTRACT

Svyrydenko V.M. Organization of accounting and control of production costs at light industry enterprises. – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 071 «Accounting and Taxation». – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The qualification work is devoted to the study of the organization of accounting and control of production costs at light industry enterprises, analysis of the main problems and development of ways to improve them. The scientific novelty of the work is to develop recommendations for improving the organization of accounting and cost control at light industry enterprises, taking into account the specifics of their activities and modern requirements for cost management.

Key words: organization of accounting, control, management, production costs, light industry enterprises

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА.....	8
1.1. Економічна сутність витрат виробництва та їх класифікація.....	8
1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку витрат на підприємствах легкої промисловості.....	13
1.3. Принципи та методи організації обліку та контролю витрат виробництва.....	15
Розділ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	20
2.1. Організаційно-економічна характеристика досліджуваних підприємств.....	20
2.2. Оцінка системи обліку витрат виробництва на підприємстві.....	27
2.3. Аналіз контролю витрат виробництва та ефективності його здійснення	30
Розділ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА.....	34
3.1. Проблеми організації обліку витрат виробництва та шляхи їх вирішення.....	34
3.2. Розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи контролю витрат.....	36
3.3. Оцінка впливу запропонованих заходів на економічну ефективність підприємства	39
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Організація обліку та контролю витрат виробництва на підприємствах легкої промисловості є однією з ключових складових ефективного управління в умовах сучасної економіки. Легка промисловість відіграє важливу роль у забезпеченні потреб населення, формуванні експортного потенціалу та створенні робочих місць, що підвищує значущість оптимізації витрат на виробництво. Сучасні підприємства галузі зіштовхуються з низкою викликів, зокрема нестабільністю цін на сировину, конкуренцією як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, а також необхідністю відповідати міжнародним стандартам якості та екологічності. У таких умовах ефективне управління витратами є запорукою забезпечення конкурентоспроможності та рентабельності виробництва.

Актуальність теми зумовлена потребою вдосконалення методів обліку та контролю витрат, які дозволяють підприємствам приймати обґрунтовані управлінські рішення, знижувати собівартість продукції та підвищувати її якість. Особливе значення це має для підприємств легкої промисловості, де велика частка витрат припадає на сировину, енергоносії та оплату праці.

У сучасній науковій літературі питання організації обліку та контролю витрат виробництва на підприємствах легкої промисловості є предметом численних досліджень. Так, О. І. Гриценко звертає увагу на важливість розподілу витрат за економічними категоріями для полегшення процесу управлінського аналізу [12]. В. С. Литвиненко пропонує нові методи прогнозування витрат і визначення собівартості, враховуючи нестабільність ринку, що є актуальним для підприємств легкої промисловості [24]. А. В. Мовчанюк розглянула складові витрат, які характеризують умови та ефективність виробництва та обґрунтувала підходи до їх зниження, як невід'ємної частини в підвищенні ефективності виробництва [30].

Мета кваліфікаційної роботи є розробка пропозицій щодо вдосконалення організації обліку та контролю витрат виробництва на підприємствах легкої

промисловості для забезпечення ефективного управління витратами та підвищення фінансових результатів.

До основних завдань кваліфікаційної роботи відносять:

- дослідити економічну сутність витрат виробництва та їх класифікацію;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення організації обліку витрат на підприємствах легкої промисловості;
- оцінити сучасний стан обліку витрат виробництва в ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу»;
- запропонувати заходи щодо вдосконалення обліку та контролю витрат виробництва.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку та контролю витрат на виробництво на підприємствах легкої промисловості, зокрема на прикладі ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу».

Предметом дослідження є методи та організаційні підходи до обліку та контролю витрат на виробництво в ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу».

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі для досягнення поставленої мети та вирішення завдань використовувались наступні методи дослідження:

- аналіз документів – метод, що передбачає вивчення нормативно-правових актів, фінансової звітності та інших документів підприємства, що регламентують організацію обліку та контролю витрат на виробництво.
- порівняльний метод – застосовується для порівняння різних підходів до обліку та контролю витрат на виробництво, що використовуються на підприємствах легкої промисловості, з метою визначення найбільш ефективних;
- метод статистичного аналізу – використовується для оцінки динаміки витрат, виявлення закономірностей у їх зміні;
- метод економіко-математичного моделювання – використовуються для розробки моделей обліку та контролю витрат з урахуванням конкретних умов підприємства, що дає змогу оптимізувати процеси та знизити витрати.

Ці методи дозволяють всебічно дослідити організацію обліку та контролю витрат на підприємствах легкої промисловості і виробити на їх основі

рекомендації щодо удосконалення даних процесів.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, міжнародні стандарти фінансової звітності, звітність підприємства, монографії, наукові статті, а також дані власних досліджень.

Наукова новизна роботи полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення організації обліку та контролю витрат на підприємствах легкої промисловості з урахуванням специфіки їхньої діяльності та сучасних вимог до управління витратами.

Практичне значення отриманих результатів. Результати роботи можуть бути використані для оптимізації облікових процесів на підприємствах легкої промисловості і сприятимуть вдосконаленню управління витратами та підвищенню їх економічної ефективності.

Особистий внесок. Автором самостійно зібрано та проаналізовано дані про витрати підприємств легкої промисловості, розроблено рекомендації щодо їхнього вдосконалення, а також оцінено вплив запропонованих заходів на результати діяльності підприємств.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані та обговорені на науково-практичних конференціях, що підтверджує їх актуальність та ефективність. Зокрема: III Міжнародній науково-практичній конференції *«Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу»* [40]; X Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції з нагоди 30-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту *«Фінансові інструменти регіонального розвитку»* [41]; конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету *«Студентські наукові читання 2024»* [42].

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст кваліфікаційної роботи наведено на 34 сторінках, на яких представлено 2 таблиці та 7 рисунків. Робота містить вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел, який налічує 53 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

1.1. Економічна сутність витрат виробництва та їх класифікація

Витрати виробництва є ключовою категорією економічної теорії та практики, яка визначає основні аспекти діяльності підприємств та їх здатність до отримання прибутку. Ефективне управління витратами виробництва має вирішальне значення для підтримки конкурентоспроможності, забезпечення стійкого розвитку підприємств і досягнення високого рівня рентабельності. У зв'язку з постійними змінами ринкових умов, вивчення економічної сутності витрат виробництва набуває особливої актуальності [8].

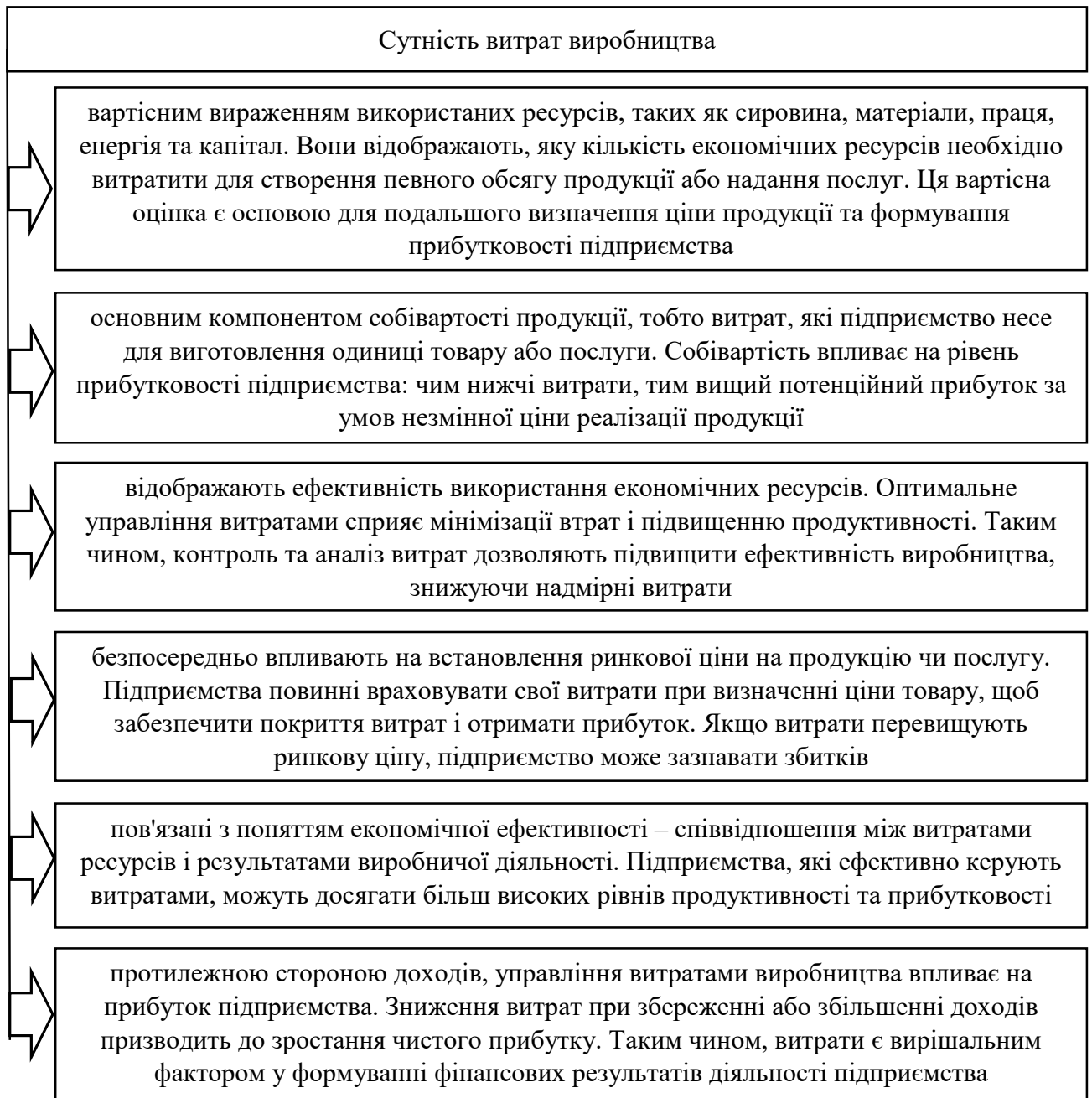
Витрати виробництва – це сукупність грошових або інших економічних ресурсів, які підприємство використовує для виробництва товарів або надання послуг. До витрат виробництва належать витрати на сировину, матеріали, оплату праці, амортизацію, енергоносії, а також інші операційні та адміністративні витрати, необхідні для забезпечення процесу виробництва [30].

Економічна сутність витрат виробництва проявляється у кількох ключових аспектах, які відображають взаємозв'язок між використаними ресурсами, виробничим процесом і кінцевими результатами діяльності підприємства (рис. 1.1).

Концепція витрат виробництва полягає у їх ролі як ключового елемента, що впливає на собівартість продукції, прибутковість підприємства, ефективність використання ресурсів та конкурентоспроможність на ринку. Також, економічний зміст витрат виробництва проявляється у їх класифікації на постійні та змінні, прямі та непрямі, основні та допоміжні витрати. Ця класифікація дозволяє краще зрозуміти структуру витрат підприємства і розробити стратегії для їх оптимізації.

Теоретичні підходи до розуміння витрат виробництва можна поділити на 4 теорії:

Рис. 1.1. Економічна сутність витрат виробництва

Джерело: сформовано автором на основі [1, 3, 5, 10, 15, 30, 34, 48, 49, 53]

1. Класична економічна школа розглядає витрати як витрати на виробничі ресурси, необхідні для створення товарів. З точки зору класичної економіки, витрати виробництва є результатом поєднання факторів виробництва, таких як земля, праця, капітал і підприємницькі здібності [2].

2. Маржиналістський підхід до витрат виробництва акцентує увагу на граничних витратах – витратах на виробництво додаткової одиниці продукції. Цей підхід дозволяє підприємствам приймати оптимальні рішення щодо обсягів

виробництва, оскільки порівнюється граничний дохід від продажу додаткової одиниці товару з граничними витратами на її виробництво [8].

3. Неокласична економіка розглядає витрати виробництва з точки зору оптимального розподілу ресурсів і ефективності їх використання. Вона вважає, що витрати повинні бути мінімізовані з урахуванням цінової еластичності попиту та пропозиції [6].

4. Відповідно до теорії трансакційних витрат, витрати виробництва включають не лише витрати на виробничі ресурси, а й витрати на організацію, управління та координацію господарської діяльності. Це охоплює витрати на укладання контрактів, управління виробничими ланцюгами та контроль за виконанням завдань [32].

Враховуючи проведені дослідження, витрати виробництва підприємств легкої промисловості можна інтерпретувати як сукупність матеріальних, трудових, фінансових і енергетичних ресурсів, виражених у грошовій формі, які підприємство спрямовує на створення продукції (текстиль, одяг, взуття тощо) з метою її подальшої реалізації або використання, враховуючи специфіку технологічних процесів, якість сировини, вимоги до дизайну та ринкову конкурентоспроможність. Цей показник є одним з основних, які характеризують умови та ефективність виробництва.

Після з'ясування сутності категорії «витрати виробництва» важливо звернути увагу на їх класифікацію, яка є критично важливим елементом системи управління виробничими витратами. Класифікація – це система підпорядкованих понять (класів), яка базується на певних ознаках в конкретній галузі знань або діяльності людини. Вона слугує як інструмент для встановлення взаємозв'язків між цими поняттями. При створенні такої системи використовуються спільні ознаки, що характеризують ці поняття, адже ці ознаки класифікації відіграють ключову роль у досягненні результату класифікації. Зростання кількості ознак класифікації підвищує рівень розуміння досліджуваних явищ, процесів, об'єктів та можливостей їх управління.

У теорії та практиці існує безліч різноманітних класифікацій витрат

виробництва, кожна з яких визначається призначенням інформації (для внутрішніх або зовнішніх користувачів), а також різними цілями таких класифікацій і напрямками систем, пов'язаних з плануванням, обліком, аналізом і контролем витрат. Вкрай важливо обрати класифікацію витрат виробництва, а також методи їх обліку і розрахунку, які найточніше відповідатимуть завданням дослідження та специфіці управління ефективністю виробництва. Оптимальним варіантом буде комплексна класифікація, що міститиме наступні критерії (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Класифікація праці як основного фактору виробництва та ресурсу

Ознаки класифікація		Види	Характеристика
Мета обліку	За економічним змістом	Матеріальні витрати	витрати на сировину, матеріали, енергоносії, комплектуючі
		Витрати на оплату праці	заробітна плата виробничого персоналу
		Амортизація	знос основних засобів, використаних у виробництві
		Інші витрати	платежі за послуги сторонніх організацій, податки
	За способом включення до собівартості продукції	Прямі витрати	можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного виду продукції (тканини, фурнітура)
		Непрямі витрати	стосуються кількох видів продукції або виробництва загалом (оренда приміщень, загальновиробничі витрати).
	За місцем виникнення	Цехові витрати	витрати, пов'язані з основними виробничими підрозділами
		Адміністративні витрати	витрати на управління підприємством
		Збутові витрати	витрати на транспортування, рекламу, упаковку продукції
	За функціональним призначенням	Основні витрати	витрати, безпосередньо пов'язані зі створенням продукції (матеріали, праця)
		Накладні витрати	витрати, необхідні для організації та обслуговування виробничого процесу
	Управлінські завдання	За ступенем змінності щодо обсягів виробництва	Постійні витрати
Змінні витрати			змінюються пропорційно до обсягів виробництва (сировина, енергія)
За ступенем планування		Планові витрати	визначаються на підставі нормативів
		Фактичні витрати	зафіксовані в процесі виробництва
За періодичністю понесення		Одноразові витрати	виникають одноразово (наприклад, придбання обладнання)
		Поточні витрати	виникають регулярно (оплата праці, енергоресурси)

Джерело: розробка автора

Отже, класифікація витрат виробництва допомагає підприємству ефективно організувати облік, аналізувати структуру та динаміку витрат, а також розробляти заходи щодо їх оптимізації. Вона також є основою для прийняття управлінських рішень щодо зниження собівартості продукції та підвищення конкурентоспроможності.

Витрати виробництва є однією з найважливіших якісних характеристик діяльності підприємства, оскільки вони визначають розмір доходів, фінансовий стан, рентабельність та конкурентоспроможність підприємства. Саме тому, серед великої багатоманітності факторів впливу, слід виділити головні, які забезпечують ефективне функціонування суб'єктів господарювання на ринку:

- ціни на ресурси – одним із ключових факторів, що впливають на витрати виробництва, є ціни на ресурси, необхідні для виробництва товарів та послуг. Зростання цін на сировину, енергоносії та інші ресурси може призводити до підвищення загальних витрат виробництва;

- технології виробництва – використання сучасних технологій та інноваційних підходів може зменшити витрати виробництва, оскільки нові технології підвищують продуктивність праці та ефективність використання ресурсів;

- ефективність управління – раціональне використання ресурсів та ефективна організація виробничого процесу дозволяє знизити витрати виробництва. Ефективність управління відіграє важливу роль у контролі за витратами на всіх етапах виробництва;

- законодавче регулювання – закони та нормативні акти, що регулюють податкові ставки, екологічні вимоги та стандарти праці, можуть суттєво впливати на витрати підприємства. Дотримання вимог законодавства вимагає додаткових фінансових витрат, що відображається на загальних витратах виробництва.

Як бачимо, витрати виробництва є ключовою категорією в економічній теорії та практиці, що впливає на оцінку ефективності діяльності підприємства. Аналіз різних підходів до визначення сутності витрат на виробництво свідчить, що ці витрати віддзеркалюють використання економічних ресурсів, які

перебувають у розпорядженні підприємства, у процесі виробництва та реалізації виготовленої продукції, а також є одними з найактуальніших показників для оцінки умов і ефективності виробництва.

Таким чином, на основі проведеного дослідження витрати виробництва підприємств легкої промисловості можна інтерпретувати як сукупність матеріальних, трудових, фінансових і енергетичних ресурсів, виражених у грошовій формі, які підприємство спрямовує на створення продукції (текстиль, одяг, взуття тощо) з метою її подальшої реалізації або використання, враховуючи специфіку технологічних процесів, якість сировини, вимоги до дизайну та ринкову конкурентоспроможність. Цей показник є одним з основних, які характеризують умови та ефективність виробництва.

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку витрат на підприємствах легкої промисловості

Облік витрат на підприємствах легкої промисловості є важливою складовою фінансового управління та забезпечення фінансової стабільності. Нормативно-правове забезпечення обліку витрат регламентує правила, процедури, класифікацію та документообіг, що сприяють точному відображенню витрат у бухгалтерському обліку. Це, в свою чергу, суттєво впливає на процес прийняття управлінських рішень, аналізу ефективності виробництва та формування фінансової звітності.

Законодавче регулювання обліку витрат на підприємствах легкої промисловості базується на багаторівневій системі, яка охоплює загальні норми трудового законодавства, спеціальні нормативні акти, постанови органів виконавчої влади та локальні підприємств легкої промисловості (рис. 1.2).

Усі рівні законодавчої бази взаємодіють між собою, створюючи комплексну систему регулювання витрат. Від узгодженості нормативних актів на різних рівнях залежить ефективність обліку, контроль витрат, а також забезпечення

економічної стабільності підприємств легкої промисловості.

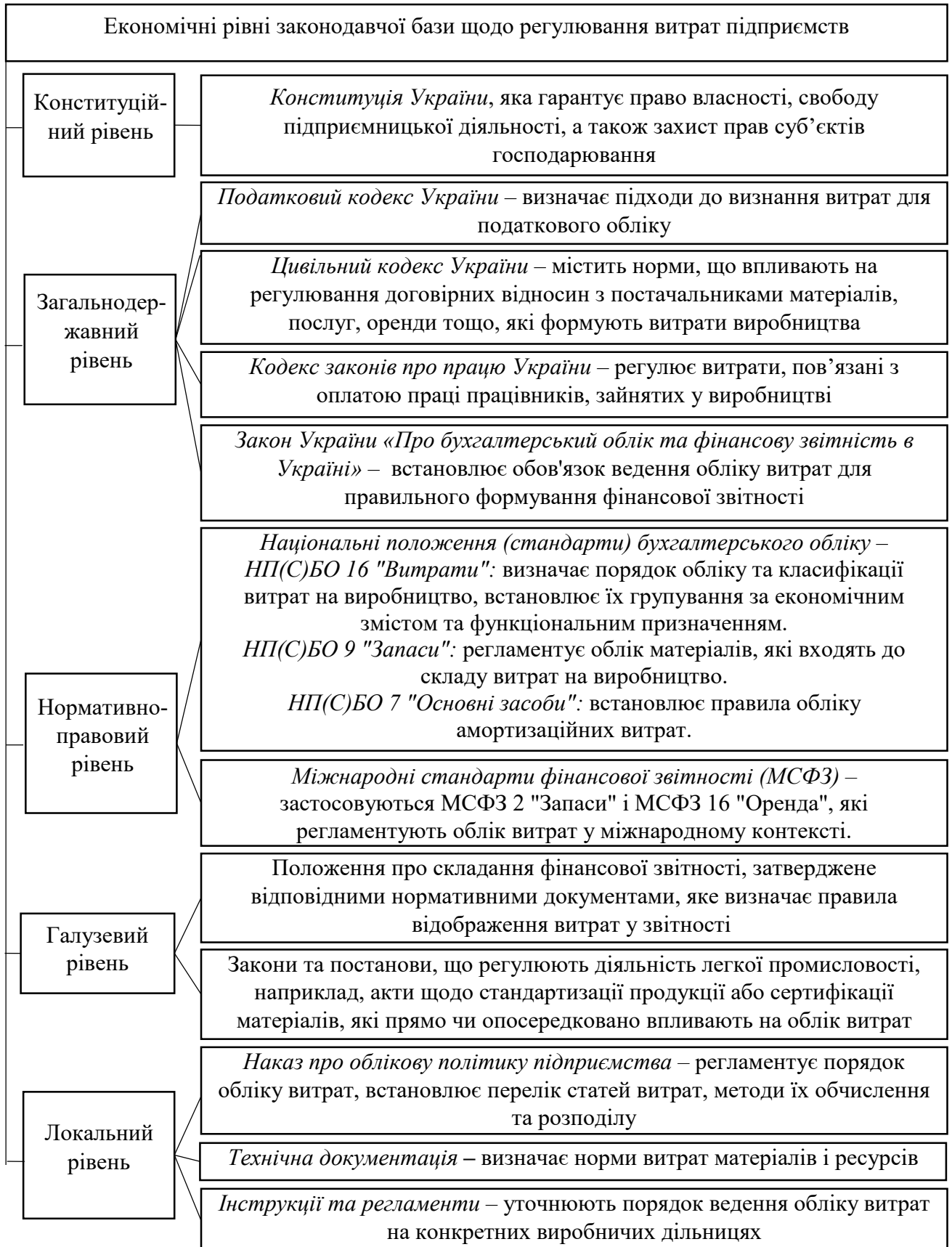

Рис. 1.2. Рівні законодавчої бази щодо регулювання витрат підприємств

легкої промисловості

Джерело: розробка автора

Як бачимо, особливості легкої промисловості враховуються в галузевих нормативних документах, які визначають:

- норми витрат сировини, матеріалів, енергії;
- специфічні вимоги до калькулювання собівартості продукції;
- екологічні стандарти та вимоги до ресурсозбереження у виробництві.

На підприємствах легкої промисловості формуються внутрішні нормативні акти, що адаптують вимоги законодавства до специфіки діяльності. До них належать:

- Наказ про облікову політику підприємства, який визначає методи обліку витрат, розподілу накладних витрат, амортизації основних засобів;
- виробничі нормативи та технологічні карти;
- локальні положення щодо складання кошторисів та контролю витрат.

Ефективне регулювання витрат виробництва вимагає інтеграції та узгодженості всіх рівнів законодавчої бази. Відповідність внутрішніх регламентів підприємства загальним і галузевим вимогам забезпечує правомірність обліку, прозорість фінансової звітності, а також конкурентоспроможність продукції легкої промисловості.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення обліку витрат на підприємствах легкої промисловості формує правову основу для достовірного, повного і прозорого ведення бухгалтерського обліку. Дотримання вимог законодавства та галузевих стандартів дозволяє підприємствам забезпечувати відповідність облікової інформації потребам управління, аналізу та складання звітності.

1.3. Принципи та методи організації обліку та контролю витрат виробництва

Облік і контроль витрат виробництва є ключовим елементом управління підприємствами, оскільки саме витрати визначають собівартість продукції,

ефективність господарської діяльності та прибутковість бізнесу. В умовах сучасної ринкової економіки організація точного, прозорого та оперативного обліку витрат виробництва дозволяє забезпечити конкурентоспроможність підприємства та обґрунтованість управлінських рішень.

Ефективна організація обліку та контролю витрат є фундаментом для забезпечення фінансової стійкості та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Витрати виробництва – це сукупність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, використаних у процесі виробництва продукції, виконання робіт чи надання послуг [48]. Ефективне управління витратами можливе лише за умов їх правильного обліку та класифікації.

Організація обліку та контролю витрат виробництва є важливою частиною фінансового обліку на підприємстві. Витрати виробництва включають всі витрати, які виникають у процесі виготовлення продукції, і їх правильний облік має великий вплив на фінансові результати та ефективність управління підприємством [49].

Ефективна організація обліку та контролю витрат виробництва є важливою передумовою підвищення конкурентоспроможності підприємства, оптимізації його фінансових ресурсів та забезпечення стратегічного розвитку. Вона забезпечує достовірність фінансової інформації, прозорість управлінських процесів та сприяє обґрунтованості прийняття рішень [46].

До основних принципів організації обліку та контролю витрат відносять:

- системність – облік витрат повинен охоплювати всі етапи виробничого процесу, від закупівлі сировини до реалізації продукції;
- прозорість та достовірність – дані обліку мають бути чіткими, зрозумілими та відображати реальний стан підприємства;
- оперативність – своєчасне надання облікової інформації дозволяє швидко реагувати на зміни у виробничій діяльності;
- автоматизація – використання сучасних програмних рішень значно підвищує ефективність обліку.

На організацію обліку та контролю витрат впливають наступні сучасні виклики [1]:

✓ глобалізація – сучасні підприємства часто працюють у міжнародних умовах, де виникає потреба у гармонізації облікових процедур відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Для цього необхідно адаптувати методи обліку витрат до вимог прозорості та порівнюваності;

✓ екологічна відповідальність – зростає значення обліку екологічних витрат, пов'язаних із заходами з мінімізації впливу на довкілля, утилізацією відходів та впровадженням енергоефективних технологій. Це додає нові категорії витрат, які потребують системного обліку та контролю;

✓ інноваційні технології – інтеграція штучного інтелекту, великих даних (Big Data) та машинного навчання дозволяє створювати передбачувальні моделі витрат, оптимізувати бізнес-процеси та підвищувати гнучкість підприємства.

Ефективний облік витрат неможливий без якісної звітності, яка допомагає менеджменту приймати обґрунтовані рішення. Управлінські звіти з витрат (звіт про виконання бюджету витрат; аналіз структури собівартості; порівняння витрат за окремими продуктами або підрозділами) повинні: мати детальну аналітичну структуру; враховувати потреби різних рівнів управління; відображати тенденції та прогнози щодо витрат [27].

Організація обліку та контролю витрат на виробництві передбачає формування єдиної системи збору, обробки та аналізу інформації про витрати підприємства. Основні етапи:

I етап – визначення об'єктів обліку витрат. Об'єкти можуть бути різними залежно від специфіки діяльності підприємства: продукція, вид робіт, структурні підрозділи, окремі технологічні процеси. Чітке визначення об'єктів дозволяє забезпечити точність обліку.

II етап – методика обліку витрат – вибір методики обліку залежить від галузевої специфіки. Найпоширенішими методами є:

- позамовний – використовується для підприємств, які виконують

індивідуальні замовлення;

- попередільний – застосовується на підприємствах з масовим або серійним виробництвом;

- нормативний – базується на встановлених нормах витрат і дозволяє оперативно виявляти відхилення.

III етап – документування витрат. Важливою умовою ефективного обліку є наявність достовірних даних, зафіксованих у первинних документах: накладних, актів виконаних робіт, платіжних відомостях тощо.

IV етап – організація аналітичного та синтетичного обліку витрат. Ведення обліку витрат за статтями (матеріальні, трудові, накладні) та Узагальнення даних аналітичного обліку на рахунках бухгалтерського обліку.

V етап – розробка системи контролю витрат:

- встановлення контрольних точок у виробничому процесі;
- порівняння фактичних витрат із запланованими та нормативними;
- виявлення відхилень і аналіз причин їх виникнення.

VI етап – аналіз витрат. Оцінка структури та динаміки витрат та розрахунок ключових показників, таких як коефіцієнт витратності чи рівень ефективності витрат.

VI етап – Звітність та прийняття управлінських рішень:

- формування звітів про витрати (внутрішніх і зовнішніх);
- розробка заходів щодо оптимізації витрат та підвищення рентабельності виробництва;

- постійний перегляд методів обліку та контролю витрат.

VII етап – автоматизація облікових процесів. Сучасні програмні продукти, такі як BAS ERP, 1С:Підприємство, SAP, дозволяють автоматизувати облік витрат, спрощуючи обробку даних та забезпечуючи доступ до оперативної інформації для прийняття рішень.

Серед основних проблем обліку витрат на підприємствах можна виділити:

- недостатній рівень автоматизації – це ускладнює збір та аналіз даних, підвищує ризик помилок;

- складність у визначенні непрямих витрат – їх правильне розподілення є однією з головних задач управлінського обліку;
- відсутність єдиної методики – кожне підприємство часто розробляє власні підходи, що може призводити до розбіжностей у даних;
- непрозорість облікових процесів – це створює ризики корупції та втрат фінансових ресурсів.

Для підвищення ефективності обліку витрат виробництва доцільно:

- впроваджувати сучасні інформаційні технології для автоматизації обліку;
- розробляти та впроваджувати єдині стандарти обліку витрат;
- залучати кваліфікованих фахівців для контролю за обліковими процесами;
- удосконалювати систему внутрішнього контролю для мінімізації ризиків помилок і зловживань.

Отже, організація обліку витрат виробництва є ключовим елементом управління підприємством. Від правильної системи обліку залежать не лише фінансові результати, а й можливість оптимізації виробничих процесів. Ефективний облік витрат дозволяє підприємствам своєчасно реагувати на зміни у ринкових умовах та забезпечувати свою конкурентоспроможність.

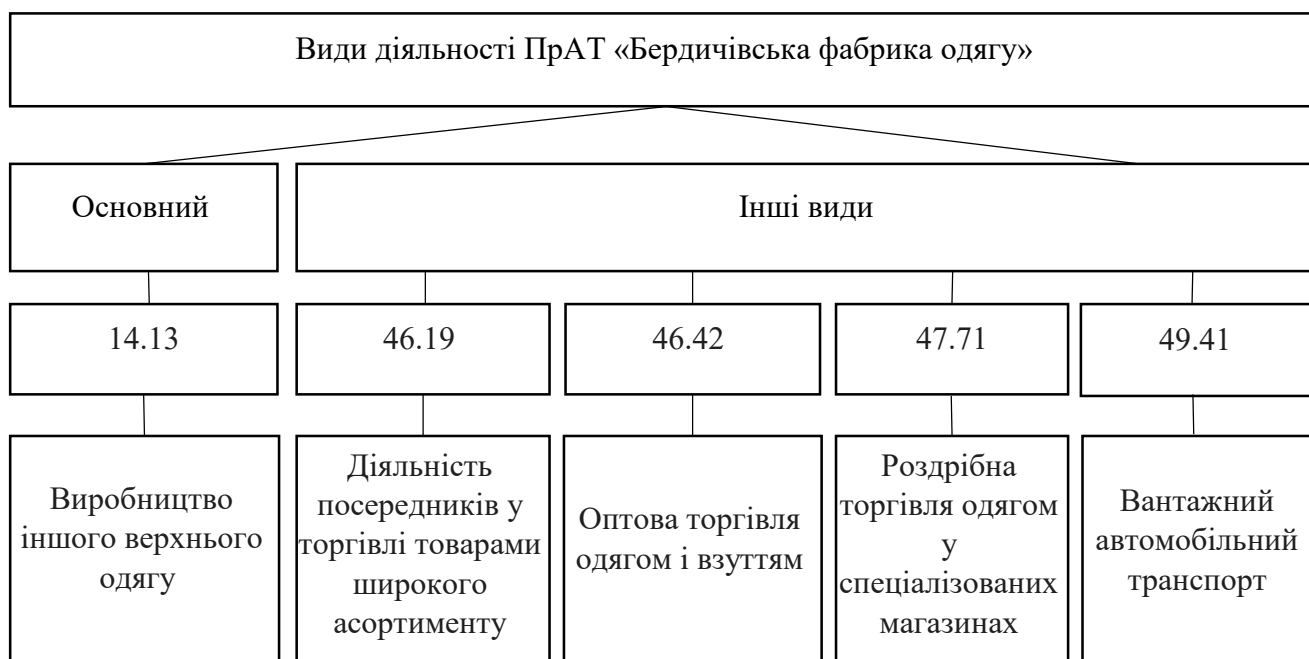
Таким чином, організація обліку дозволяє забезпечити точність даних, оптимізувати витрати, контролювати собівартість продукції та підвищувати конкурентоспроможність. У сучасних умовах акцент слід робити на впровадження цифрових технологій, прозорість облікових процесів та використання прогресивних методик обліку, що забезпечить якісну підтримку управлінських рішень і сталий розвиток підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу»

Публічне акціонерне товариство «Бердичівська фабрика одягу» (далі — ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу») розташоване в місті Бердичів Житомирської області України. Підприємство було засноване в середині ХХ століття і за роки своєї діяльності стало одним із провідних виробників одягу в Україні. Фабрика спеціалізується на виготовленні жіночого, чоловічого та дитячого одягу, а також відповідає за випуск спеціального одягу для різних сфер діяльності (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Види діяльності ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу»

Джерело: сформовано автором на основі [17]

ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» має складну організаційну структуру, що дозволяє ефективно управляти виробничими процесами та забезпечувати високу якість продукції. Основні підрозділи підприємства наведені на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Організаційна структура ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу»

Джерело: сформовано автором на основі [17]

ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» володіє сучасними виробничими потужностями, що включають автоматизовані лінії для виготовлення одягу, новітнє швейне обладнання, що підвищує продуктивність праці. Завдяки впровадженню нових технологій, фабрика спроможна виконувати непрості замовлення, реагуючи на потреби ринку, а саме:

- наявність сучасних швейних машин – використання комп'ютеризованого обладнання, чим забезпечується висока точність у виробництві та зменшення ручної праці;
- впровадження автоматизованих систем управління виробництвом: Це дозволяє оптимізувати виробничі процеси та зменшити час на виконання замовлень;
- перевірені постачальники – якісна тканини різних видів та фурнітура, що закуповуються як у вітчизняних, так і у зарубіжних постачальників;

- висококваліфіковані працівники, які постійно проходять підвищення кваліфікації.

ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» пропонує широкий асортимент одягу, серед якого:

- жіночий одяг: сукні, блузи, брюки.
- чоловічий одяг: сорочки, костюми, верхній одяг.
- дитячий одяг: футболки, куртки, куртки та інші категорії.
- спеціальний одяг: форма для працівників різних компаній, робочий одяг для промисловості.

Фабрика активно працює над розширенням асортименту, зважаючи на тенденції моди та запити споживачів.

ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» здійснює діяльність на внутрішньому ринку, а також експортує продукцію до країн Європи, що забезпечує стабільний приплив валютних надходжень.

Незважаючи на скорочення активів та зобов'язань (рис. 2.3), підприємство демонструє зростання загальних доходів (рис. 2.4).

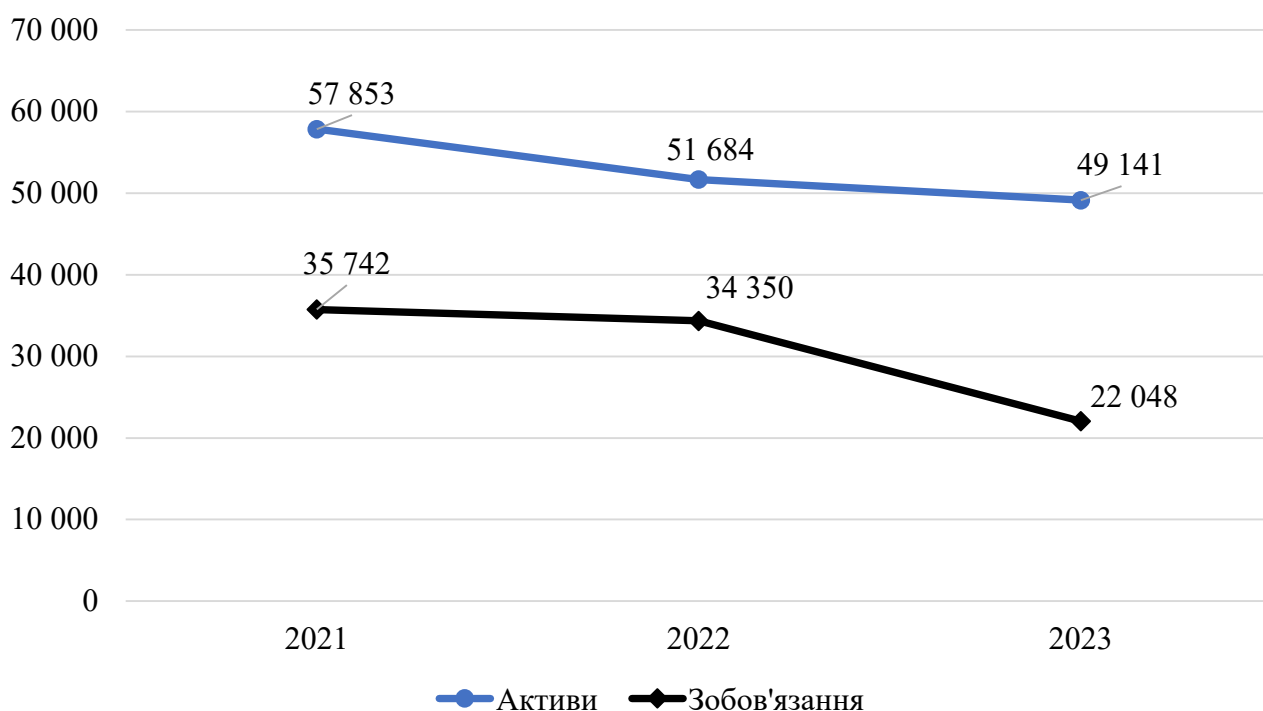
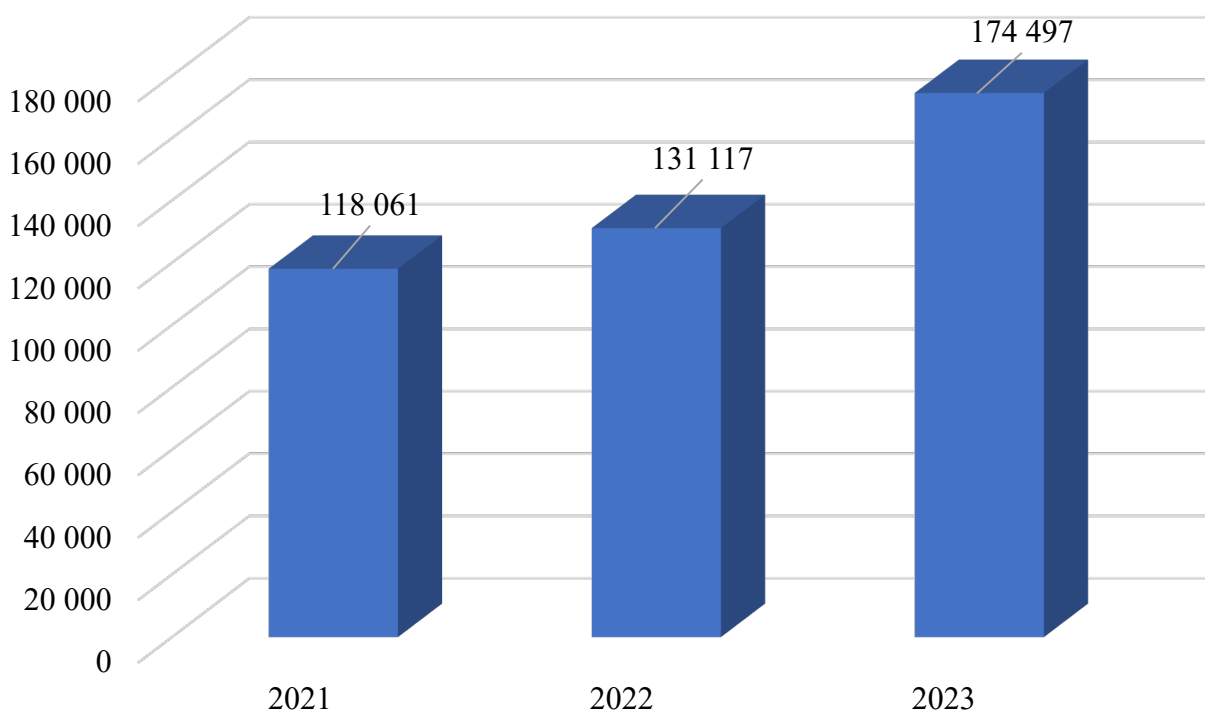

Рис. 2.3. Динаміка активів та зобов'язання в ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу»

Джерело: розроблено автором на основі [17]

Рис. 2.4. Динаміка активів та зобов'язання в ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу»

Джерело: розроблено автором на основі [17]

За період 2021–2023 років підприємство демонструє тенденцію до зменшення активів та зобов'язань. Активи знизилися на 15,06%, що може свідчити про скорочення ресурсної бази або продаж непрофільних активів. Зобов'язання скоротилися ще більш суттєво – на 38,33%, особливо у 2023 році, що може вказувати на покращення фінансової стійкості завдяки зменшенню боргового навантаження.

Попри зменшення активів і зобов'язань, підприємство досягло значного зростання загальних доходів. У 2023 році доходи зросли на 33,05% у порівнянні з попереднім роком, а загальний приріст за три роки склав 47,75%. Це свідчить про підвищення ефективності операційної діяльності, розширення ринку або впровадження нових джерел прибутку.

Позитивним фактором є покращення співвідношення доходів до активів: у 2021 році доходи перевищували активи в 2,04 рази, а у 2023 році це співвідношення зросло до 3,55 разів. Такі зміни вказують на зростання

рентабельності та ефективності використання ресурсів, що є важливим показником успішного розвитку підприємства.

Комплексна економічна характеристика, яка відображає зусилля підприємства, спрямовані на забезпечення динамічності розвитку і досягнення поставлених цілей у різних напрямках діяльності наведена в таблицях 2.1.

Таблиця 2.1

Фінансово-економічні показники діяльності

ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» за 2021-2023 рр., %

Показники	Роки			Відхилення 2023 до 2021 рр., +,-
	2021	2022	2023	
Показники ділової активності				
Оборотність загальних активів	2,1	2,4	3,4	1,3
Оборотність робочого капіталу	-11,5	-8	-13,4	-1,9
Оборотність дебіторської заборгованості	19,3	16,5	24,4	5,1
Поточна ліквідність	59,3	46,5	65,9	6,6
Абсолютна ліквідність	25,4	0,5	0,8	-24,6
Коефіцієнт швидкої ліквідності	41,9	29,6	20,1	-21,8
Відношення грошових коштів до активів	15,3	0,4	0,4	-14,9
Проміжний коефіцієнт покриття	41,9	29,6	20,1	-21,8
Показники платоспроможності				
Коефіцієнт автономії	38,2	33,5	55,1	16,9
Відношення чистого боргу до ЕВІТДА	-4,1	-80,4	1,4	5,5
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	59,5	48,5	77,6	18,1
Показники прибутковості				
Рентабельність активів	-17,5	-6,5	19,9	37,4
Рентабельність власного капіталу	-31,4	-15,2	56,3	87,7
Рентабельність оборотних активів	-48,9	-21,1	68,7	117,6
Чиста маржа	-8,6	-2,6	5,7	14,3
Рентабельність загальних активів	-16,6	-6	26,4	43
Валова рентабельність собівартості	11,7	15,9	31,7	20
Рентабельність операційних витрат	55,6	81,5	136	80,4
Чиста рентабельність витрат	-7,5	-2,3	8	15,5

Джерело: розраховано на основі даних ТОВ «Житомирський БТЗ»

У сфері ділової активності спостерігається загалом позитивна динаміка. Оборотно́ість загальних активів зросла на 1,3 пункту, досягнувши 3,4 у 2023 році, що свідчить про ефективніше використання активів для отримання доходів.

Оборотність дебіторської заборгованості також покращилася (+5,1), що означає швидше повернення коштів від клієнтів. Однак оборотність робочого капіталу (-1,9) має негативний тренд, що може свідчити про ускладнення в управлінні обіговими коштами.

Ліквідність показала змішані результати. Поточна ліквідність зросла на 6,6 пункту, досягнувши 65,9 у 2023 році, що вказує на здатність підприємства покривати короткострокові зобов'язання. Проте абсолютна ліквідність (-24,6) та коефіцієнт швидкої ліквідності (-21,8) значно зменшилися, що вказує на скорочення швидко реалізованих активів і може свідчити про ризики ліквідності.

У показниках платоспроможності спостерігаються позитивні зрушення. Коефіцієнт автономії зріс на 16,9 пункту, досягнувши 55,1%, що свідчить про зростання частки власного капіталу у фінансуванні активів. Значно покращилося співвідношення чистого боргу до EBITDA (+5,5), що вказує на зниження боргового навантаження. Збільшення коефіцієнта покриття необоротних активів власним капіталом на 18,1 пункту демонструє посилення фінансової стійкості.

Показники прибутковості підприємства значно покращилися. Рентабельність активів (+37,4), власного капіталу (+87,7) та оборотних активів (+117,6) суттєво зросли, що свідчить про ефективніше використання ресурсів для генерування прибутку. Валова рентабельність собівартості підвищилася на 20 пунктів, а рентабельність операційних витрат зросла на 80,4 пункту, досягнувши 136%, що демонструє зниження витратності бізнесу.

Загалом підприємство демонструє значне покращення своїх фінансово-економічних показників у 2023 році порівняно з 2021 роком. Особливо позитивними є зростання рентабельності та покращення платоспроможності, що свідчить про стабільність і ефективність його діяльності.

Проте деякі аспекти, зокрема показники ліквідності та оборотності робочого капіталу, мають негативну тенденцію, що може створювати короткострокові ризики для фінансової стійкості.

Враховуючи ці особливості, важливо зосередитися на подальшому вдосконаленні управління ресурсами та усуненні виявлених недоліків. Для цього

доцільно впровадити низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності операційної діяльності, покращення управління ліквідністю та забезпечення стабільного розвитку підприємства. Наведено ключові пропозиції щодо покращення ситуації в ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу»:

1. Оптимізація управління ліквідністю – необхідно звернути увагу на зниження абсолютної та швидкої ліквідності. Для цього рекомендується забезпечити належний рівень швидко реалізованих активів (грошових коштів або їх еквівалентів) та збалансувати короткострокові зобов'язання. Можна розглянути перегляд умов платежів з контрагентами або залучення додаткових фінансових резервів.

2. Підвищення оборотності робочого капіталу – негативна динаміка оборотності робочого капіталу вимагає перегляду системи управління обіговими коштами. Рекомендується оптимізувати структуру запасів, зменшити дебіторську заборгованість шляхом впровадження жорсткіших умов платежів або запропонувати стимули для швидшого погашення боргів.

3. Зниження витрат – незважаючи на покращення рентабельності, доцільно продовжити роботу над зниженням операційних витрат. Це може включати оптимізацію виробничих процесів, автоматизацію діяльності, а також впровадження енергоефективних технологій для зменшення витрат на ресурси.

4. Диверсифікація джерел доходу – зростання рентабельності свідчить про успішність поточної діяльності, однак варто продовжити диверсифікацію джерел доходу. Підприємству слід вивчити нові ринки, розробити інноваційні продукти або послуги, а також розширити клієнтську базу.

5. Зміцнення фінансової стійкості – для подальшого підвищення коефіцієнта автономії та зменшення боргового навантаження підприємству доцільно використовувати власні кошти для фінансування інвестиційних проектів або залучати довгострокове фінансування із вигідними умовами.

6. Покращення фінансового планування – враховуючи змішані результати за показниками ліквідності, підприємству варто вдосконалити фінансове планування, зокрема проводити регулярний аналіз грошових потоків, складати

бюджети з урахуванням коротко- та довгострокових зобов'язань і впроваджувати антикризові сценарії управління фінансами.

Таким чином, ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» є важливим гравцем на ринку легкої промисловості України. Завдяки ефективній організаційній структурі, сучасним виробничим потужностям, широкому асортименту продукції та стабільним економічним показникам, підприємство має всі шанси на подальший розвиток. Активне впровадження нових технологій і стратегій дозволить фабриці залишатись конкурентоспроможною як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, забезпечуючи при цьому високі стандарти якості своєї продукції. А реалізація запропонованих заходів дозволить підприємству не лише зміцнити фінансовий стан, а й створити умови для стабільного розвитку в майбутньому.

2.2. Оцінка системи обліку витрат виробництва на підприємстві

Система обліку витрат виробництва на ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» є ключовим елементом управління підприємством, що забезпечує ефективний контроль, аналіз, планування та управління фінансовими ресурсами.

Оцінка цієї системи передбачає аналіз її організаційних, методичних та технічних аспектів.

1. Організаційні аспекти обліку витрат. На підприємстві запроваджено розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерської служби. Облік витрат ведеться у розрізі основних статей витрат, таких як: сировина та матеріали; заробітна плата та нарахування; накладні витрати; енергоносії. Підприємство використовує елементи автоматизованих систем обліку, що сприяє зниженню ризику помилок і підвищенню оперативності обробки інформації.

2. Методичні підходи до обліку витрат. На фабриці застосовуються положення Національних стандартів бухгалтерського обліку (НП(С)БО), зокрема НП(С)БО 16 "Витрати". Калькуляція собівартості продукції здійснюється за

допомогою позамовного методу, що є ефективним у швейному виробництві та дозволяє відстежувати витрати на конкретні замовлення. А розподіл накладних витрат виконується пропорційно обсягу продукції або відпрацьованому часу, залежно від специфіки виробничого процесу.

3. Технічні аспекти системи обліку. Підприємство використовує бухгалтерське програмне забезпечення, що дозволяє автоматизувати такі процеси, як: розрахунок витрат на виробництво; облік матеріальних витрат; формування звітів щодо собівартості продукції.

Варто підкреслити, що ефективність системи обліку витрат залежить від того, наскільки добре налагоджені первинний, синтетичний та аналітичний рівні обліку. Зокрема, слід зазначити, що комплексний підхід до документування, узагальнення та аналізу даних є основою для об'єктивної оцінки витрат.

Первинний облік на ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» здійснюється на основі документів, що підтверджують здійснення господарських операцій. Він є початковим етапом і забезпечує формування достовірної інформації про витрати. Основними первинними документами, які використовуються на фабриці є:

1. Накладні – для обліку надходження сировини та матеріалів.
2. Лімітно-забірні картки – для фіксації витрат матеріалів на виробництво.
3. Табелі обліку робочого часу – для визначення заробітної плати працівників.
4. Акти виконаних робіт – для врахування послуг сторонніх організацій.
5. Подорожні листи – для обліку витрат на транспорт.

Ці документи забезпечують повний і безперервний облік витрат за всіма етапами виробничого процесу.

Синтетичний облік витрат на підприємстві ведеться за допомогою рахунків класу 9 "Витрати діяльності" відповідно до НП(С)БО 16 "Витрати". Основними рахунками є:

- рахунок 23 "Виробництво" – для узагальнення витрат на основне та допоміжне виробництво.
- рахунок 91 "Загальновиробничі витрати" – для відображення накладних

витрат, пов'язаних із функціонуванням виробничих підрозділів.

- рахунок 92 "Адміністративні витрати" – для обліку загальногосподарських витрат.

- рахунок 93 "Витрати на збут" – для витрат, пов'язаних із реалізацією продукції.

Синтетичний облік ведеться у вигляді записів у головній книзі та журналах-ордерах, що дає узагальнену інформацію про витрати.

Аналітичний облік витрат виробництва на підприємстві деталізує інформацію, узагальнену у синтетичному обліку. Він ведеться за такими напрямками:

- за статтями витрат: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація, енергоресурси тощо;

- за об'єктами калькулювання: конкретні замовлення, види продукції або виробничі підрозділи;

- за центрами витрат: окремі виробничі дільниці або функціональні підрозділи.

Аналітичний облік на фабриці ведеться з використанням інвентарних карток, відомостей розподілу витрат, калькуляційних карток та інших спеціалізованих форм документів. А регулярний контроль витрат здійснюється на етапах формування собівартості, що дозволяє виявляти відхилення від планових показників та оперативно вживати коригувальних заходів.

Отже, система первинного, синтетичного та аналітичного обліку витрат на ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» є комплексною та спрямованою на забезпечення достовірності інформації про витрати на всіх етапах виробничого процесу. Це дозволяє підприємству формувати реальну собівартість продукції, здійснювати ефективний контроль за витратами і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

На основі проведеного дослідження виділимо проблеми у системі обліку витрат:

- трудомісткість облікових процедур – хоча підприємство автоматизувало

облік, частина розрахунків залишається ручною, що знижує оперативність;

- недостатній рівень деталізації – існує потреба у більш точному розподілі накладних витрат, що впливають на собівартість різних видів продукції;

- складність аналізу даних – наявна система обліку не завжди дозволяє оперативно проводити аналіз витрат у розрізі різних замовлень чи видів продукції.

Використання стандартизованих підходів, що відповідають вимогам законодавства:

- наявність автоматизованих інструментів для збору та обробки даних.
- забезпечення бази для прийняття управлінських рішень, зокрема щодо ціноутворення та оптимізації витрат.

Таким чином, система обліку витрат виробництва на ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» загалом відповідає вимогам чинного законодавства і потребам управління. Водночас є можливості для вдосконалення, зокрема шляхом більшої автоматизації, деталізації даних і розширення аналітичних функцій. Ці заходи дозволять підвищити ефективність обліку, зменшити витрати і забезпечити конкурентоспроможність продукції підприємства.

2.3. Аналіз контролю витрат виробництва та ефективності його здійснення

Контроль витрат виробництва є критично важливим елементом управлінської діяльності на підприємствах легкої промисловості. У умовах глобалізації і посиленої конкуренції питання оптимізації витрат стає особливо актуальним. Системний підхід до контролю витрат дозволяє комплексно оцінити ефективність усіх етапів виробничого процесу, виявити можливості для зниження витрат та підвищення прибутковості підприємства.

Витрати виробництва охоплюють широкий спектр витрат, включаючи сировину, матеріали, оплату праці, витрати на енергію та інші ресурси. Невірне управління цими витратами може призвести до значних фінансових втрат та

негативно вплинути на конкурентоспроможність підприємства. Тому розробка ефективних методів і інструментів контролю витрат є необхідною умовою для успішного функціонування підприємств у цій галузі [16].

Витрати підприємства виникають під час створення об'єктів підприємницької діяльності та виконання господарських операцій, які знижують вартість активів. А загальна сума коштів, витрачених на оплату всіх факторів виробництва, використаних для виготовлення певного товару є витрати виробництва [49].

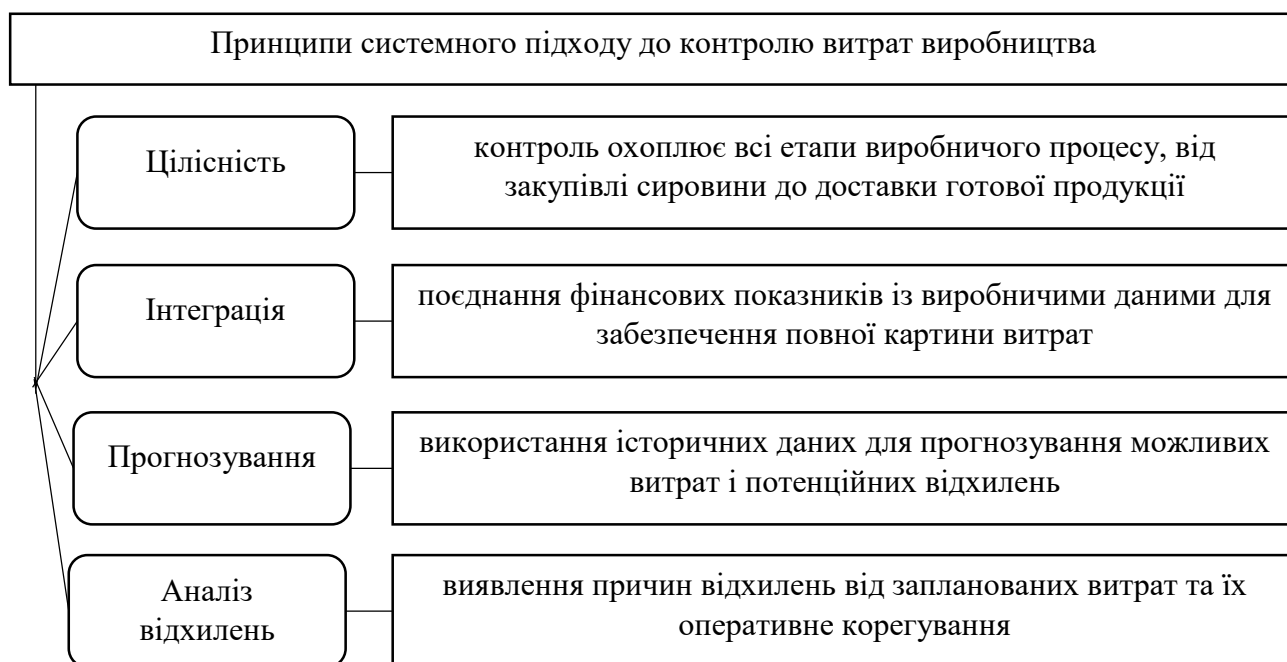
Контроль витрат виробництва є критично важливим аспектом ефективного управління на підприємствах легкої промисловості, що включає текстильне, взуттєве, швейне виробництво тощо. У сучасних умовах високої конкуренції та змін попиту підприємства стикаються з необхідністю постійної оптимізації своїх витрат для забезпечення фінансової стійкості та підвищення рентабельності. Системний підхід до контролю витрат дозволяє не лише виявляти відхилення, але й запобігати їм завдяки впровадженню аналітичних методів та новітніх управлінських інструментів.

Системний підхід до контролю витрат виробництва передбачає комплексну оцінку всіх виробничих процесів із врахуванням як прямих, так і непрямих витрат. Основні принципи системного підходу до контролю витрат виробництва наведені на рис. 2.5.

У сучасних економічних умовах, які характерні високим рівнем конкуренції та нестабільністю ринкових чинників, впровадження системи контролю витрат виробництва стає необхідністю для будь-якого бізнесу.

Управління витратами виробництва передбачає не лише їх облік, а й аналіз, планування та моніторинг, з метою виявлення можливостей для оптимізації. Для цього підприємства використовують різноманітні методи та інструменти, які допомагають оцінити структуру витрат виробництва, виявити неефективні витрати та знайти шляхи їх зниження [49].

Серед найбільш ефективних методів контролю витрат на підприємствах легкої промисловості можна виділити наступні:

Рис. 2.5. Принципи системного підходу до контролю витрат виробництва на підприємствах легкої промисловості
Джерело: розробка автора

1. Метод стандартних витрат – цей метод полягає у встановленні стандартів на основі середніх показників, що дозволяє порівнювати фактичні витрати з нормативними та виявляти відхилення. Застосування цього методу дозволяє підприємствам швидко оцінювати ефективність витрат і корегувати їх.

2. Метод маржинального аналізу – дозволяє аналізувати відносини між витратами, обсягом виробництва та прибутком. Використовується для оптимізації обсягів виробництва і пошуку можливостей зниження витрат без зниження якості продукції.

3. АВС-аналіз – цей метод дозволяє класифікувати витрати за важливістю, що дає змогу виділяти найбільш значущі витрати та концентрувати увагу на їх контролі. АВС-аналіз часто використовується для оптимізації запасів і скорочення надлишкових витрат.

4. Аналіз витрат на основі діяльності (Activity-Based Costing, АВС) – це детальніший підхід до оцінки витрат, що розподіляє їх залежно від окремих процесів і дій. АВС дозволяє точно визначати витрати на кожен етап виробничого циклу та надає інструменти для їхнього оптимального управління.

Для ефективно управління своїми витратами в процесі виробництва підприємствам необхідно використовувати різноманітні методи, технології і системи, тобто інструменти контролю витрат виробництва. Ці інструменти використовуються для моніторингу, аналізу та управління витратами з метою підвищення рентабельності, оптимізації ресурсів і поліпшення фінансових результатів.

До основних видів інструментів для контролю витрат виробництва включають: бюджетування; аналіз витрат; системи управлінської звітності; контроль собівартості; методи обліку; системи ERP; аналіз відхилень. Користуючись цими інструментами, підприємства можуть знижувати витрати, підвищувати ефективність виробництва та поліпшувати свої фінансові результати.

Отже, ефективний контроль витрат виробництва сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості. До ключових показників ефективності віднесемо:

- зниження собівартості продукції – завдяки постійному моніторингу та оптимізації витрат підприємства можуть зменшувати собівартість виробництва без втрати якості;
- використання методу маржинального аналізу – дозволить більш ефективно управляти витратами, особливо в умовах нестабільного попиту;
- підвищення рентабельності – оптимізація витрат позитивно впливає на прибутковість, оскільки дозволяє збільшити маржинальний прибуток;
- прогнозування та управління ризиками – завдяки використанню історичних даних підприємства можуть більш точно прогнозувати витрати та уникати непередбачених відхилень.

Таким чином, системний підхід до контролю витрат на підприємствах легкої промисловості забезпечує ефективність управління ресурсами та підвищує конкурентоспроможність компаній. Впровадження сучасних методів та інструментів контролю витрат дозволяє підприємствам оперативно реагувати на відхилення, оптимізувати виробничі процеси та підвищувати рентабельність.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

3.1. Проблеми організації обліку витрат виробництва та шляхи їх вирішення

Організація обліку витрат виробництва є однією з найважливіших складових ефективного управління підприємством. Невірно організований облік витрат може призвести до значних фінансових втрат, зниження рентабельності та погіршення загальної економічної ефективності. Складність цього процесу обумовлена різноманітністю витрат, що виникають у виробничому процесі, а також необхідністю забезпечення їх точного обліку та контролю на всіх етапах діяльності підприємства.

У зв'язку з цим, проблема організації обліку витрат виробництва набуває особливої важливості. У сучасних умовах зростання конкурентного тиску та необхідності зменшення витрат підприємствам важливо не лише правильно відображати витрати в обліковій системі, а й своєчасно виявляти можливості для їх оптимізації. Тому розглянемо основні проблеми, з якими стикаються підприємства при організації обліку витрат виробництва та які потребують термінового вирішення:

1. Недостатня деталізація витрат – на багатьох підприємствах класифікація витрат не відповідає сучасним вимогам управління. Зокрема, витрати не завжди деталізуються за центрами відповідальності, видами продукції або окремими замовленнями. Це ускладнює об'єктивний аналіз собівартості окремих видів одягу.

2. Застарілі методи обліку – використання традиційних (паперових) форм обліку або частково автоматизованих систем обмежує швидкість обробки даних і знижує точність результатів. Крім того, існуючі програмні рішення часто не адаптовані до специфіки легкої промисловості, що створює труднощі в управлінні витратами.

3. Відсутність інтеграції облікових систем – на підприємствах часто відсутній зв'язок між фінансовим, управлінським та виробничим обліком. Це призводить до дублювання інформації, розбіжностей у даних та втрати часу на їх узгодження.

4. Недосконала система контролю витрат – контроль витрат часто здійснюється лише на загальному рівні, без належного моніторингу відхилень за статтями витрат або окремими підрозділами. Це ускладнює виявлення перевитрат і прийняття коригувальних заходів.

5. Кадрові проблеми – відсутність кваліфікованого персоналу в галузі управлінського обліку або слабка мотивація працівників до впровадження нових технологій також є серйозним викликом для підприємств легкої промисловості.

Проблеми організації обліку витрат на підприємствах виробництва одягу є суттєвими, проте їх можна вирішити через вдосконалення вирішення проблем. Тому, до шляхів вирішення проблем обліку витрат на підприємствах виробництва одягу віднесемо:

1. Удосконалення класифікації витрат – необхідно розробити детальну систему класифікації витрат, яка враховувала б специфіку пошиття одягу. Наприклад, виділити витрати на тканину, фурнітуру, енергоносії, оплату праці, оренду обладнання, а також розподілити витрати за окремими виробничими підрозділами.

2. Автоматизація облікових процесів – впровадження сучасного бухгалтерського програмного забезпечення (наприклад, ERP-систем) дозволить автоматизувати облік витрат, спростити процес збору та обробки даних, а також інтегрувати фінансовий і виробничий облік.

3. Інтеграція управлінського і фінансового обліку – забезпечення єдиної інформаційної бази даних, яка дозволить поєднувати фінансову та управлінську інформацію для комплексного аналізу витрат і оперативного прийняття управлінських рішень.

4. Підвищення якості контролю витрат – впровадження інструментів управління витратами, таких як система стандарт-костингу (standard costing),

дозволить порівнювати фактичні витрати зі стандартними, швидко виявляти відхилення та аналізувати їх причини.

5. Підготовка та навчання персоналу – організація тренінгів та семінарів для бухгалтерів і менеджерів з метою підвищення їхньої кваліфікації у сфері управлінського обліку. Важливо також мотивувати працівників до впровадження нових методів обліку і контролю.

6. Моніторинг витрат у реальному часі – встановлення систем моніторингу витрат у реальному часі дозволить оперативно реагувати на перевитрати і приймати коригувальні рішення.

7. Розробка методичних рекомендацій – на підприємстві доцільно створити внутрішні регламенти, які визначатимуть порядок обліку витрат, форми документів і механізми їх узгодження між підрозділами.

Таким чином, вирішення зазначених проблем сприятиме підвищенню ефективності обліку та контролю витрат виробництва на підприємствах легкої промисловості, забезпечуючи прозорість витрат і конкурентоспроможність продукції.

3.2. Розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи контролю витрат

Аналіз наведених аспектів дослідження дозволив не лише зрозуміти, які можливості відкриває впровадження системного контролю, але й запропонувати рекомендації для покращення управлінських процесів у сфері витрат на підприємствах легкої промисловості. Результати дослідження стають важливим внеском у вдосконалення практики контролю витрат, що в свою чергу сприятиме сталому розвитку підприємств у умовах змінюваного ринкового середовища.

Ефективний контроль витрат виробництва є ключовим інструментом для досягнення стабільного фінансового стану та підвищення конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості. Для підприємств,

таких як ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу», оптимізація системи контролю витрат має особливе значення, оскільки виробництво одягу характеризується високою матеріаломісткістю та залежністю від зовнішніх ринкових чинників.

Основні напрями вдосконалення системи контролю:

1. Впровадження автоматизованих систем управління витратами:

- використання ERP-систем (наприклад, 1C, SAP, Microsoft Dynamics) забезпечить інтеграцію бухгалтерських, виробничих та управлінських даних, зменшить імовірність помилок при обліку та полегшить аналіз інформації;

- автоматизація розрахунків собівартості продукції дозволить швидше визначати рентабельність окремих видів виробів.

2. Нормування витрат та оптимізація ресурсів:

- розробка нормативів споживання матеріалів, енергії та робочого часу дозволить більш чітко оцінювати ефективність використання ресурсів;

- визначення базових показників для оцінки продуктивності сприятиме зменшенню перевитрат та втрат.

3. Зміцнення внутрішнього контролю:

- створення спеціальних груп внутрішнього аудиту для контролю за дотриманням нормативів витрат;

- розробка чек-листів для регулярної перевірки витрат на кожному етапі виробництва;

- посилення контролю за якістю закупівель сировини та дотриманням умов поставок.

4. Аналіз відхилень та управлінська звітність:

- запровадження механізму щомісячного аналізу фактичних витрат порівняно з плановими дозволить оперативно виявляти та усувати причини перевитрат;

- використання інтерактивних дашбордів для представлення даних про витрати на виробництво в реальному часі.

5. Удосконалення методик розподілу витрат:

- застосування методу обліку витрат за видами діяльності (Activity-Based Costing, ABC), що дозволить точніше визначати витрати на виробництво окремих видів продукції;

- впровадження методу маржинального обліку для оцінки ефективності продукції з урахуванням змінних і постійних витрат.

6. Навчання та мотивація персоналу:

- проведення тренінгів і семінарів для працівників бухгалтерії та керівного складу щодо сучасних підходів до контролю витрат;

- розробка системи матеріального заохочення для працівників, які сприяють економії витрат або підвищують ефективність використання ресурсів.

7. Розробка внутрішніх регламентів:

- встановлення чітких правил для документального оформлення витрат та узгодження бюджетів;

- розробка політики реагування на відхилення від планових показників;

- формування єдиного стандарту обліку витрат для підрозділів підприємства.

Запровадження запропонованих заходів дозволить:

- оптимізувати структуру витрат та підвищити їх контрольованість;

- знизити собівартість продукції за рахунок мінімізації витрат та перевитрат;

- забезпечити прозорість витратної частини для внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації;

- поліпшити якість управлінських рішень на основі точних і своєчасних даних;

- підвищити загальну рентабельність підприємства.

Таким чином, удосконалення системи контролю витрат виробництва є важливим кроком на шляху до підвищення ефективності діяльності підприємства. Запропоновані заходи спрямовані на створення прозорої, інтегрованої та гнучкої системи обліку й контролю, яка відповідатиме сучасним вимогам ринку легкої промисловості.

3.3. Оцінка впливу запропонованих заходів на економічну ефективність підприємства

Ефективне управління витратами виробництва є ключовим фактором забезпечення стабільності та розвитку підприємства в сучасних умовах економіки. Висока конкуренція на ринку та необхідність оптимізації ресурсів вимагають від підприємств впровадження дієвих заходів щодо вдосконалення обліку та контролю витрат. Це дозволяє не лише забезпечити прозорість фінансових операцій, але й створити основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Оцінка впливу запропонованих заходів щодо обліку та контролю витрат виробництва є необхідною для розуміння їх внеску в підвищення економічної ефективності діяльності підприємства. Тому зосередимо увагу на аналізі можливостей оптимізації витрат, визначенні потенціалу зростання рентабельності та конкурентоспроможності підприємства за рахунок покращення управління виробничими ресурсами.

Вплив запропонованих заходів оцінюється за такими ключовими критеріями:

1. Собівартість продукції: зниження виробничих витрат і усунення перевитрат.
2. Рентабельність продукції: підвищення частки прибутку в структурі ціни продукції.
3. Продуктивність праці: зростання обсягів виробництва на одиницю трудових ресурсів.
4. Ефективність використання ресурсів: зменшення кількості відходів і втрат при використанні матеріалів.
5. Інформаційна прозорість: доступність і точність даних для прийняття управлінських рішень.

Оцінка впливу заходів:

1. Зменшення собівартості продукції – завдяки впровадженню автоматизованих систем обліку витрат очікується скорочення витрат на обробку інформації та зменшення ризиків людського фактору. Наприклад, автоматизація обліку дозволить оперативно контролювати використання сировини та знижувати втрати на етапах пошиття, що зменшить загальну собівартість продукції на 5–10%.

2. Зростання рентабельності – розподіл витрат за видами діяльності (метод ABC) сприятиме оптимізації ціноутворення. Продукція з високими показниками рентабельності отримуватиме пріоритет, що дозволить збільшити прибуток підприємства на 10–15%.

3. Підвищення продуктивності праці – вдосконалення внутрішнього контролю та впровадження регламентів сприятиме зменшенню простоїв і збільшенню ефективності використання обладнання. Очікується, що продуктивність праці може зрости на 8–12%.

4. Раціоналізація використання ресурсів – завдяки встановленню нормативів витрат матеріалів зменшиться кількість браку та перевитрат тканин. Наприклад, зменшення перевитрат матеріалів на 3% дозволить підприємству зекономити близько 200 тис. грн на рік.

5. Покращення управлінської звітності – впровадження інтерактивних дашбордів і щомісячного аналізу фактичних витрат забезпечить доступ керівництва до актуальних даних, що дозволить приймати оперативні рішення, спрямовані на економію.

Для оцінки загального економічного ефекту було проаналізовано очікувані показники до та після реалізації заходів:

- ріст чистого прибутку: очікується збільшення на 12%, що у грошовому вираженні становить близько 1 млн грн на рік;
- покращення фінансової стійкості: за рахунок зниження собівартості продукції коефіцієнт фінансової незалежності може зрости на 0,2–0,3 пунктів;
- збільшення оборотності активів: ефективне використання ресурсів підвищить швидкість обертання оборотних коштів, що дозволить залучати додаткові інвестиції.

До додаткових переваг від запропонованих заходів віднесемо:

1. Підвищення конкурентоспроможності (зниження витрат дозволить підприємству встановлювати більш конкурентні ціни на продукцію).
2. Репутаційний ефект (впровадження прозорої системи обліку та контролю сприятиме підвищенню довіри з боку інвесторів та партнерів).
3. Скорочення екологічного впливу (оптимізація використання матеріалів сприятиме зменшенню кількості відходів, що відповідає принципам сталого розвитку).

Таким чином, запропоновані заходи спрямовані на комплексне вдосконалення системи обліку та контролю витрат виробництва одягу. Їх впровадження сприятиме підвищенню економічної ефективності підприємства, забезпечить його стійкий розвиток та зміцнить позиції на ринку легкої промисловості.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі представлено теоретичне узагальнення та нове вирішення важливого науково-практичного завдання, що стосується удосконалення організації обліку та контролю витрат виробництва на підприємствах легкої промисловості. За результатами дослідження сформовано наступні висновки:

1. Запропоновано комплексну класифікацію витрат виробництва, яка є основою для організації обліку, аналізу та управління витратами підприємства (за економічним змістом; за способом включення до собівартості продукції; за ступенем змінності щодо обсягів виробництва; за місцем виникнення; за функціональним призначенням; за ступенем планування; за періодичністю понесення). Вона дозволить групувати витрати за різними ознаками залежно від мети обліку та управлінських завдань.

2. Організація обліку дозволяє забезпечити точність даних, оптимізувати витрати, контролювати собівартість продукції та підвищувати конкурентоспроможність. У сучасних умовах акцент слід робити на впровадження цифрових технологій, прозорість облікових процесів та використання прогресивних методик обліку, що забезпечить якісну підтримку управлінських рішень і сталий розвиток підприємства.

3. ПрАТ «Бердичівська фабрика одягу» є важливим гравцем на ринку легкої промисловості України. Завдяки ефективній організаційній структурі, сучасним виробничим потужностям, широкому асортименту продукції та стабільним економічним показникам, підприємство має всі шанси на подальший розвиток. Активне впровадження нових технологій і стратегій дозволить фабриці залишатись конкурентоспроможною як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, забезпечуючи при цьому високі стандарти якості своєї продукції.

4. Калькуляція собівартості продукції здійснюється за допомогою позамовного методу, що є ефективним у швейному виробництві та дозволяє відстежувати витрати на конкретні замовлення. А розподіл накладних витрат

виконується пропорційно обсягу продукції або відпрацьованому часу, залежно від специфіки виробничого процесу.

5. Аналітичний облік витрат виробництва на підприємстві деталізує інформацію, узагальнену у синтетичному обліку. Він ведеться за такими напрямками: за статтями витрат: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація, енергоресурси тощо; за об'єктами калькулювання: конкретні замовлення, види продукції або виробничі підрозділи; за центрами витрат: окремі виробничі ділянки або функціональні підрозділи.

6. До шляхів вирішення проблем обліку витрат на підприємствах виробництва одягу віднесемо:

- удосконалення класифікації витрат – необхідно розробити детальну систему класифікації витрат, яка враховувала б специфіку пошиття одягу. Наприклад, виділити витрати на тканину, фурнітуру, енергоносії, оплату праці, оренду обладнання, а також розподілити витрати за окремими підрозділами;

- автоматизація облікових процесів – впровадження сучасного бухгалтерського програмного забезпечення (наприклад, ERP-систем) дозволить автоматизувати облік витрат, спростити процес збору та обробки даних, а також інтегрувати фінансовий і виробничий облік;

- інтеграція управлінського і фінансового обліку – забезпечення єдиної інформаційної бази даних, яка дозволить поєднувати фінансову та управлінську інформацію для комплексного аналізу витрат і оперативного прийняття управлінських рішень;

- підвищення якості контролю витрат – впровадження інструментів управління витратами, таких як система стандарт-костингу (standard costing), дозволить порівнювати фактичні витрати зі стандартними, швидко виявляти відхилення та аналізувати їх причини;

- підготовка та навчання персоналу – організація тренінгів та семінарів для бухгалтерів і менеджерів з метою підвищення їхньої кваліфікації у сфері управлінського обліку. Важливо також мотивувати працівників до впровадження нових методів обліку і контролю;

- моніторинг витрат у реальному часі – встановлення систем моніторингу витрат у реальному часі дозволить оперативно реагувати на перевитрати і приймати коригувальні рішення;

- розробка методичних рекомендацій – на підприємстві доцільно створити внутрішні регламенти, які визначатимуть порядок обліку витрат, форми документів і механізми їх узгодження між підрозділами.

7. Ефективний контроль витрат виробництва сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості. До ключових показників ефективності віднесемо: зниження собівартості продукції – завдяки постійному моніторингу та оптимізації витрат підприємства можуть зменшувати собівартість виробництва без втрати якості; використання методу маржинального аналізу – дозволить більш ефективно управляти витратами, особливо в умовах нестабільного попиту; підвищення рентабельності – оптимізація витрат позитивно впливає на прибутковість, оскільки дозволяє збільшити маржинальний прибуток; прогнозування та управління ризиками – завдяки використанню історичних даних підприємства можуть більш точно прогнозувати витрати та уникати непередбачених відхилень.

8. До додаткових переваг від запропонованих заходів віднесемо: підвищення конкурентоспроможності (зниження витрат дозволить підприємству встановлювати більш конкурентні ціни на продукцію); репутаційний ефект (впровадження прозорої системи обліку та контролю сприятиме підвищенню довіри з боку інвесторів та партнерів); скорочення екологічного впливу (оптимізація використання матеріалів сприятиме зменшенню кількості відходів, що відповідає принципам сталого розвитку).

9. Запровадження запропонованих заходів дозволить: оптимізувати структуру витрат та підвищити їх контрольованість; знизити собівартість продукції за рахунок мінімізації втрат та перевитрат; забезпечити прозорість витратної частини для внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації; поліпшити якість управлінських рішень на основі точних і своєчасних даних; підвищити загальну рентабельність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Т., Распопова Ю., Волященко І. Теоретичні засади організації обліку витрат виробничого підприємства. *Економіка та суспільство*, 2023. № 52. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-46> (дата звернення: 01.12.2024)
2. Базилевич В. Д. Економічна теорія: підручник. Київ: Знання, 2018. 472 с.
3. Бержанір І. А. Витрати підприємства: сутність та особливості управління в сучасних умовах. *Sustainable Socio-Economic Development Journal*. 2023. № 1(1). С. 35–41.
4. Бержанір І. А. Організація обліку витрат підприємства. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 4 (32). С. 231-241. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/10865/10924> (дата звернення: 19.11.2024)
5. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2014. 178 с.
6. Бутко М. П. Економіка підприємства: сучасні підходи. Чернігів: ЧНТУ, 2020. 356 с.
7. Вакуленко В.Л., Мялковський В.А., Сяовой Л. Організація системи інформаційного забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3214/3137> (дата звернення: 19.11.2024)
8. Герасименко В. О. Управління витратами на підприємстві: теоретико-методологічні аспекти. Київ: КНЕУ, 2019. 304 с.
9. Глушач Ю. С., Фальченко О. О. Методичні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/587>. (дата звернення: 16.11.2024)

10. Голов С. Ф. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень. *Податкове планування*. 2016. № 4. С. 27-34.

11. Грещак М.Г. Гордієнко В.М., Коцюба О.С. Управління витратами. Київ : КНЕУ, 2008. 264 с.

12. Гриценко О. І. Основні засади впровадження інформації про витрати на якість в автоматизованому середовищі. URL : <http://surl.li/cslrli> (дата звернення: 05.12.2024)

13. Дерій В. А., Мельничук І. В. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит у системі управління витратами на економічну безпеку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. С. 197-208.

14. Довжик О.О., Гаркуша С.А. Управління витратами як чинник підвищення прибутковості і рентабельності сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 23. Випуск № 2. С. 37–44.

15. Жадан Т. А., Куліш О. О. Економічна сутність категорії «витрати» як об'єкта бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. *Бізнес-Інформ*. 2017. С. 24-30.

16. Захарченко, В., Акулюшина, М., Лінгур, Л. Моделювання процесів управління витратами підприємства в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64 URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-2> (дата звернення: 28.09.2024)

17. Інформація про Приватне акціонерне товариство «Бердичівська фабрика одягу». YouControl: веб-сайт URL : <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=8266296#express-universal-file> (дата звернення: 05.11.2024)

18. Корольова О. І. Облік витрат виробництва: проблеми та перспективи. *Економіка та управління на транспорті*. 2015. Випуск 1. С.79-90.

19. Королюк Т., Хомин П., Співак С. Особливості організації управлінського обліку в системі контролінгу. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). С. 71-77.

20. Королюк Т.М., Співак С.М., Ратинський В.В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 6 (85). С. 88-96.

21. Котляров М. Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С.43–47.

22. Краузе О., Синькевич Н., Юрик Н. Економічний аналіз та контроль кризових явищ у діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 1. С. 14-24. URL : <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1254> (дата звернення: 05.12.2024)

23. Лисенко А. М. Система нормативно-правового регулювання обліку та аудиту загальновиробничих витрат підприємства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2015. № 27. С. 234–245.

24. Литвиненко В. С. Трансакційні витрати як інноваційний об'єкт обліку й контролю. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2013. Вип. 181(3). С. 150-155.

25. Макаренко А. П. Розробка програми аудиту витрат на виробництво продукції з метою підвищення ефективності діяльності підприємства: *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. С. 68-75.

26. Малюга Н., Цегельник Н. Сутність та значення корпоративної звітності в управлінні підприємством. *Трансформація обліку та звітності в умовах соціально-економічних викликів* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 берез. 2024 р.) / відп. ред. О. В. Фоміна. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2024. С. 211-214.

27. Матюха М.М., Ткачова А.І. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку витрат діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2015/74.pdf (дата звернення: 27.11.2024)

28. Меліхова Т. О., Троян О. В., Лауреанти Д. С. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат на виробництво для підвищення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 34-41

29. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL : <http://www.minfin.gov.ua>. (дата звернення: 17.11.2024)

30. Мовчанюк А. Економічна сутність виробничих витрат та їх роль у системі управління діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*, 2021. № (31). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-5> (дата звернення: 13.11.2024)

31. Москаленко В.А. Управління витратами в підприємствах агропромислового комплексу. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 19. С. 527–532.

32. Мочерний С. В. Основи економічної теорії. Львів: Світ, 2017. 568 с.

33. Облік фактичних витрат і калькуляція собівартості. *Парус*: веб-сайт: URL : <http://www.parus.ua/ua/149/> (дата звернення 02.10.2024).

34. Олініченко К. С. Економічні аспекти еволюції поглядів на управління витратами. *Вісник МСУ*. 2017. №1. С. 31–35.

35. Офіційний веб-портал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 17.11.2024)

36. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755. URL : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 05.11.2024)

37. Подмешальська Ю. В., Понякіна К. Ю. Облік та аудит виробничих витрат на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 64–70.

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL : <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.11.2024)

39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення: 13.10.2024)

40. Свириденко В. Економічна сутність витрат виробництва: теоретичні підходи та сучасні аспекти. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу* : зб. праць учасників III Міжнар. наук.-практ. конф. (7-8 листоп. 2024 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2024. С.499-451

41. Свириденко В. Системний підхід до контролю витрат виробництва на підприємствах легкої промисловості: методи, інструменти та ефективність. *Фінансові інструменти регіонального розвитку* : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з нагоди 30-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту, 24 жовтня 2024 р. Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 227-230.

42. Свириденко В.М. Організація обліку витрат виробництва на підприємствах. *Студентські наукові читання 2024*: Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 28 листопада 2024 р. Житомир : Поліський національний університет. 2024. С. 155-157.

43. Семчук І.В., Мазур В.Г. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. Випуск № 22. С. 544–548.

44. Скоропад І.С., Балюк Б.Р. Механізм управління витратами підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Випуск №10. С. 229–232.

45. Скригун Н.П. Економічна сутність категорії витрат виробництва. URL : <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0abfe91e-ddc5-4e5c-9002-c36133d29f9e/content> (дата звернення: 25.10.2024)

46. Собченко А.М. Особливості організації обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск № 2. с.744-748. URL : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/132.pdf (дата звернення: 23.10.2024)

47. Суліменко Л. А., Цегельник Н. І. Особливості виробництва продукції бджолосімей як об'єкта біологічних активів: обліково-аналітичний аспект.

Інвестиції: практика та досвід, 2024. № 22. С. 121-129. URL : <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/5015/5059> (дата звернення: 17.10.2024)

48. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 656 с.

49. Цал-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Цегельник Н. І. Управлінський облік: підручник. Житомир: ПП “Рута”, 2015. 632 с.

50. Цегельник Н. Діджиталізація бухгалтерського обліку як ефективний елемент управління. *Socio-economic and management concepts: collective monograph*. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. С. 60-64.

51. Цегельник Н.І., Бедер Д.А. Інформаційне забезпечення збутової діяльності бізнесу в умовах цифровізації господарських процесів. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: Матеріали тринадцятої міжнар. наук.-практ. конф., 13 вересня 2024 р. Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 298-299.

52. Шепель І. Сучасні можливості організація обліку витрат виробництва і готової продукції в умовах комплексної автоматизації. *Економіка та суспільство*, 2023. № 55. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-7> (дата звернення: 13.10.2024)

53. Шутько Т. І. Витрати в економічній теорії наукових шкіл. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 133–135.

ДОДАТКИ